

Sygn. akt III CZP 60/14

POSTANOWIENIE

Dnia 11 grudnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Hubert Wrzeszcz

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z powództwa Uniwersytetu [...] w P.
przeciwko K. M.
o zapłatę,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 11 grudnia 2014 r.
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w P.
postanowieniem z dnia 15 kwietnia 2014 r.,

"Czy do przedawnienia roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za studia, wynikającego z umowy o warunkach odpłatności za studia, o której mowa w art. 160 § 3 ustawy z 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym w brzmieniu obowiązującym 1 października 2009 r. (Dz.U. 2005/164/1365 ze zmianami), ma zastosowanie art. 751 punkt 1 bądź 2 kodeksu cywilnego, czy art. 118 kodeksu cywilnego?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2013 r., Sąd Rejonowy w P. oddalił powództwo Uniwersytetu [...] w P. przeciwko K. M. o zapłatę kwoty 2 380 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 1 700 zł od dnia 16 października 2009 r. oraz od kwoty 680 zł od dnia 16 marca 2010 r. do dnia zapłaty.

Ustalił, że w dniu 1 października 2009 r. pozwana zawarła z powodem umowę w sprawie opłaty za studia niestacjonarne, na mocy której pozwana zobowiązała się do uiszczania na rzecz powoda opłat za studia w terminie do dnia 15 października każdego roku akademickiego za semestr zimowy i do dnia 15 marca każdego roku akademickiego za semestr letni. Zgodnie z umową, wysokość opłaty za studia ustalał, w drodze zarządzenia, rektor uczelni. Zarządzeniami z dnia 22 listopada 2009 r. oraz z dnia 14 stycznia 2010 r. rektor powoda ustalił, że opłata za studia II stopnia w semestrze zimowym i letnim roku akademickiego 2009/2010 dla kierunku na którym studiowała pozwana wynosi 1 600 zł.

W ocenie Sądu Rejonowego, strony zawarły umowę nienazwaną, której przedmiotem było świadczenie usług edukacyjnych. Na podstawie art. 750 k.c. do umowy mają zastosowanie przepisy regulujące umowę zlecenia oraz art. 751 pkt 1 k.c. przewidujący dwuletni termin przedawnienia roszczeń związanych z zawodową działalnością usługodawcy. Powód jako uczelnia publiczna ma status przedsiębiorcy, gdyż w sposób stały i powtarzalny świadczy działalność polegającą m.in. na odpłatnym świadczeniu usług edukacyjnych w formie studiów niestacjonarnych. Kieruje swoją ofertę edukacyjną do nieograniczonego kręgu adresatów, uczestnicząc w obrocie gospodarczym i otrzymując wynagrodzenie za swoje świadczenia. Nie ma także przepisów szczególnych, które wyłączałyby zastosowanie art. 750 k.c. Nie jest takim przepisem art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo szkolnictwie wyższym (jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 572 ze zm. - dalej: „p.s.w.”) określający jedynie, że warunki odpłatności za studia lub usługi edukacyjne, o których mowa w art. 99 ust. 1 tej ustawy, określa umowa

między uczelnią a studentem w formie pisemnej. W przepisie tym ustawodawca nie wskazał jednak elementów koniecznych umowy.

Opłata za semestr zimowy w roku akademickim 2009/2010 miała być wniesiona do dnia 15 października 2009 r., a opłata za semestr letni do dnia 15 marca 2010 r. Ponieważ pozew wniesiono w dniu 19 grudnia 2012 r., już po upływie dwuletniego terminu przedawnienia dochodzonego roszczenia, uzasadniało to oddalenie powództwa w związku z podniesieniem przez pozwaną zarzutu przedawnienia.

Sąd Okręgowy w P., rozpoznając apelację powoda wniesioną od wyroku Sądu pierwszej instancji, powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz w postanowieniu z dnia 15 kwietnia 2014 r. przytoczonym na wstępie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Po przedstawieniu przez Sąd drugiej instancji przytoczonego zagadnienia prawnego nastąpiła zmiana stanu prawnego; z dniem 1 października 2014 r. weszła w życie ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1198 – dalej: „u.z.p.s.w.” lub „ustawa nowelizująca”), mocą której w ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym dodano artykuł 160a. Zgodnie z art. 160a ust. 1 p.s.w., warunki pobierania opłat związanych z odbywaniem studiów, o których mowa w art. 98 ust. 1 pkt 5 oraz opłat za usługi edukacyjne, o których mowa w art. 99 ust. 1 pkt 1-6, a także wysokość tych opłat określa umowa między uczelnią a studentem lub osobą przyjętą na studia, zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności. Stosownie do ust. 7 omawianego przepisu roszczenia wynikające z tych umów przedawniają się z upływem trzech lat. Ponadto w art. 32 u.z.p.s.w. przewidziano, że do umów w sprawie warunków odpłatności za studia lub usługi edukacyjne, o których mowa w art. 99 ust. 1 p.s.w., zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, stosuje się przepis art. 160a ust. 7 p.s.w. w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą.

Artykuł 160a ust. 7 p.s.w. określa termin przedawnienia roszczenia obejmującego opłaty za usługi edukacyjne, o których mowa w art. 99 ust. 1 pkt 1-6 p.s.w., jest więc przepisem ściśle związanym z przedstawionym do rozstrzygnięcia

zagadnieniem prawnym, dotyczącym przedawnienia roszczenia o zapłatę opłat za zajęcia dydaktyczne wynikających z umowy zawartej między uczelnia a studentem. Ocena, czy art. 160a ust. 7 p.s.w. określa termin przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powoda zależy od wykładni art. 32 u.z.p.s.w., regulującego kwestie intertemporalne. Ponadto powód podał w wątpliwość, czy wymieniony przepis ma zastosowanie tylko do roszczeń nieprzedawnionych w chwili wszczęcia postępowania sądowego zmierzającego do jego realizacji, czy też powstałych dopiero po wejściu w życie ustawy nowelizującej a w związku z tym, czy ma skutek retroaktywny, a zatem dotyczy wszelkich roszczeń powstałych na podstawie umów obejmujących obowiązek uiszczania opłat za usługi edukacyjne (czesnego). Zakwestionował także zgodność art. 32 u.z.p.s.w. z Konstytucją.

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Z oczywistych względów Sąd Okręgowy przedstawiając zagadnienie prawne, nie mógł odnieść się do oceny znaczenia i skutków wynikających z przepisów u.z.p.s.w., która została uchwalona i weszła w życie już po przedstawieniu Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego. Zmiana stanu prawnego, będącego podłożem poważnych wątpliwości powziętych przez sąd drugiej instancji przy rozpatrywaniu apelacji (zażalenia), dokonana po wydaniu przez sąd drugiej instancji postanowienia o przedstawieniu Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia, uzasadnia odmowę podjęcia uchwały (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1997 r., II UR 1/97, OSNAPUS 1997, nr 16, poz. 294 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 r., III CZP 63/08, OSNC 2000, nr 12, poz. 221).

Wniosek ten wynika z charakteru instytucji pytań prawnych przewidzianej w art. 390 § 1 k.p.c.; uchwała Sądu Najwyższego wiąże sąd orzekający, co jest wyjątkiem od konstytucyjnej zasady podległości sędziów tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji). Z tych względów wykładnia art. 390 § 1 k.p.c. powinna być dokonana w sposób najbardziej ścisły, bez żadnych koncesji na rzecz argumentów o nastawieniu celowościowym lub utylitarnym (por. m.in. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1999 r.,

III CZP 62/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 166 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 106/09, nie publ.). W razie więc zmiany stanu prawnego będącego podłożem przedstawionego Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego - mającego bezpośrednio zastosowanie do jego rozwiązania lub mogącego mieć znaczenie dla sposobu interpretacji przepisów obowiązujących wcześniej, których dotyczy przedstawione zagadnienie prawne - wykładni nowych regulacji prawnych i oceny ich znaczenia dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego, które wyłoniło się w toku rozpoznawania środka odwoławczego, powinien dokonać w pierwszej kolejności sąd drugiej instancji. W przeciwnym razie, skutkiem rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy po zmianie stanu prawnego byłoby narzucenie sądowi drugiej instancji w danej sprawie określonej wykładni nowych przepisów, co do których sąd ten nie wyraził żadnego stanowiska. Niewątpliwie prowadziłoby do nieuzasadnionego rozszerzenia wyłomu, jaką instytucja pytań prawnych czyni w odniesieniu do zasady podlegania sędziom tylko Konstytucji i ustawom.

Nie kwestionując także potrzeby wyjaśnienia przedstawionych przez powoda wątpliwości dotyczących wykładni art. 32 u.z.p.s.w., nie mogą one samodzielnie uzasadniać rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego. Przyczyną podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy nie są wątpliwości prawne stron dotyczące nowo uchwalonych przepisów, lecz jedynie poważne wątpliwości prawne powzięte przez sąd drugiej instancji przy rozpoznawaniu środka odwoławczego. Sąd Najwyższy nie może przy tym ani domniemywać, ani antycypować ewentualnych problemów interpretacyjnych nowych rozwiązań prawnych przez sąd drugiej instancji, który przedstawił zagadnienie prawne. Również z tych przyczyn Sąd drugiej instancji powinien w razie podzielenia wątpliwości strony powodowej zgłoszone przed Sądem Najwyższym, rozważyć potrzebę skierowania na podstawie art. 193 Konstytucji stosowanego pytania do Trybunału Konstytucyjnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2008 r., III CZP 63/08, BSN 2008, nr 7).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały (art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 499 ze zm.).

